

РОЗДІЛ І

ІННОВАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПСИХОЛОГІЇ: СУЧАСНІ ПРАКТИКИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ АСЕРТИВНОСТІ ОБДАРОВАНОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Візнюк Інесса

Сучасні умови війни створюють складне соціально-емоційне середовище для молоді, особливо обдарованої, яка поєднує високий потенціал із підвищеною чутливістю до стресу. Невизначеність, тривога та втрата безпеки негативно впливають на психоемоційний стан, гальмуючи особистісний розвиток і навчальні досягнення. Актуальність дослідження нейропсихологічних чинників асертивної поведінки та саморозвитку обдарованої молоді в умовах війни зумовлена потребою збереження психічного здоров'я, розвитку стійкості й лідерського потенціалу. Емоційно-вольова сфера виступає основою адаптивної поведінки, зокрема асертивності, і визначає здатність до саморегуляції та ефективного подолання стресу. Її функціонування забезпечується взаємодією лімбічної системи, лобних відділів мозку й нейромедіаторних механізмів, що впливають на мотивацію, емоційну стабільність і соціальну адаптацію обдарованої особистості [1–3].

Метою дослідження є обґрунтування нейропсихологічних чинників асертивності та саморозвитку обдарованої молоді в умовах війни.

В умовах тривалого воєнного стресу активація адаптивних механізмів (зокрема гіпоталамо-гіпофізарно-надниркової осі, ГГНВ) може мати як захисний, так і деструктивний ефект. Надмірне навантаження нервової системи спричиняє емоційне виснаження, психосоматичні порушення й зниження здатності до саморегуляції. Дослідження емоційно-вольової сфери в нейропсихологічному контексті є фундаментальним для розробки стратегій підтримки психічного здоров'я обдарованої молоді, розвитку її асертивності, стресостійкості та самозбереження [2, с. 719].

Асертивна поведінка – це здатність до впевненого й конструктивного самовираження без порушення прав інших, що сприяє адаптації в кризових умовах,

збереженню внутрішнього балансу та формуванню здорових взаємин. Саморозвиток виступає важливою умовою реалізації потенціалу обдарованої молоді в умовах нестабільності [1, с. 14].

Нейропсихологічні чинники, такі як рівень емоційної регуляції, особливості когнітивної сфери, тип нервової системи, визначають здатність особистості до асертивної взаємодії, стресостійкості та самозбереження. Їх вивчення поглиблює розуміння механізмів адаптації та сприяє створенню ефективних психолого-педагогічних стратегій підтримки. Виявлено гендерні відмінності: чоловіки менш схильні до соматичних і депресивних проявів, тоді як жінки демонструють вищу емоційну чутливість і вразливість до стресу [3, с. 618].

У дослідженні, проведеному на вибірці з 210 респондентів педагогічного та медичного університетів м. Вінниця (17–22 років), використано комплекс психодіагностичних методик (PHQ-9, Гіссенський опитувальник, MMPI-2, «PS-статус») і статистичний аналіз (SPSS/22). Встановлено, що високі рівні адаптивності, емоційної стійкості й саморегуляції сприяють збереженню психічного та фізичного здоров'я, тоді як хронічний стрес зумовлює підвищення психосоматичного навантаження. Студенти демонструють ознаки емоційного виснаження ($r = 72,96$) та психосоматичну напругу через академічні та соціальні чинники ($r = 69,87$). Асертивність виявлено як базовий психологічний ресурс, що забезпечує самозбереження, стресостійкість і внутрішній баланс у кризових умовах.

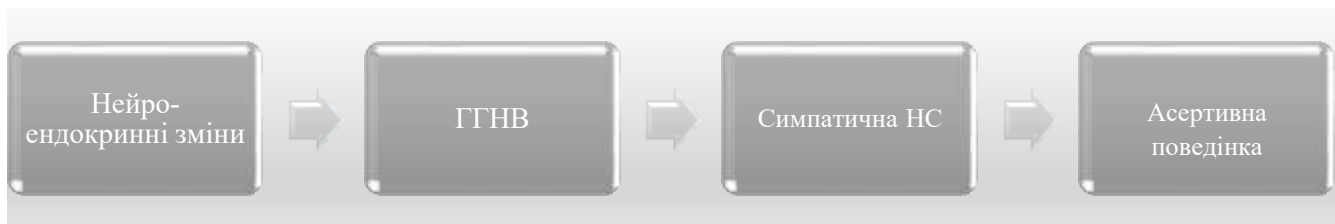

Рис.1. Модель нейропсихологічної реакції на стрес

В умовах війни обдарована молодь із високою когнітивною активністю та емоційною чутливістю є особливо вразливою до стресу. Гендерні відмінності проявляються у вищій тривожності дівчат і більшій фізичній стійкості юнаків. Асертивна

поведінка, що поєднує впевненість і самоповагу без агресії, виступає ключовим ресурсом адаптації, сприяючи емоційній регуляції та зниженню рівня стресу. Нейропсихологічно асертивність пов'язана з активацією префронтальних зон мозку, які контролюють емоції та прийняття рішень, що позитивно впливає на психосоматичний баланс і стабільність нервової системи. Саморозвиток як внутрішня мотивація вдосконалення підтримує нейропластичність, гнучкість мислення й здатність долати труднощі. Поєднання асертивності та саморозвитку формує адаптивну модель реагування, знижує ризик психосоматичних порушень і сприяє гармонійному розвитку особистості [3, с. 620].

Психолого-педагогічна підтримка має бути спрямована на розвиток емоційної стійкості, соціальної компетентності та асертивності через програми профілактики, тренінги й психологічну допомогу. Дослідження нейропсихологічних механізмів адаптації та саморегуляції є важливою умовою збереження психічного здоров'я і реалізації потенціалу обдарованої молоді в умовах війни. Рекомендовано запровадження тренінгових програм розвитку асертивності, емоційної грамотності та профілактики психосоматичних розладів у молодіжному середовищі.

Таким чином, під час війни обдарована молодь переживає високий рівень стресу, що потребує розвитку асертивності та саморозвитку як психологічних ресурсів стійкості. Нейропсихологічні механізми, зокрема робота лімбічної системи й префронтальних зон мозку, забезпечують емоційну регуляцію та адаптивну поведінку. Розвиток цих якостей сприяє збереженню психічного здоров'я й реалізації потенціалу молоді в умовах невизначеності.

Список використаних джерел

1. Візнюк І. М., Долинна А. С., Долинний С. С. Нейропсихологічні чинники асертивної поведінки та саморозвитку обдарованої молоді в умовах війни. Асертивна взаємодія і саморозвиток обдарованих учнів та студентів під час війни: матеріали XX науково-практичного семінару, 12 листопада 2025 р. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2025. С. 13–17.
2. Кокун О.М., Візнюк І.М., Пайкуш М.А., Долинний С.С., Ордатій Н.М., Карімулін Р.Ф. Психічне здоров'я волонтерів: походження психосоматичних розладів при посттравматичному стресовому розладі. *Медицина невідкладної допомоги*, 2024. №20(8). С. 717–724.
3. Максименко С., Візнюк І., Пайкуш М., Долинний С., Драчук М. та Карімулін Р. Нейропсихологічна допомога пацієнтам з травмами спинного мозку: шлях до комплексного одужання. *Медицина невідкладної допомоги*, 2025. №21 (6). С. 612–620. <https://surl.li/fhgzzx>

ПОЗИТИВНА МЕДІАЦІЯ У ТРАНСФОРМАЦІЇ КОНФЛІКТНОЇ ПОВЕДІНКИ ТА МОТИВАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ

Дамзін Андрій

В умовах сучасної України конфлікти в соціальному, професійному та політичному середовищі є не лише поширеним явищем, а й потенційним джерелом змін. У сучасному суспільстві конфлікти є невід'ємною частиною міжособистісної, професійної та соціальної взаємодії. Зростання напруги в колективах, сім'ях та організаціях вимагає ефективних інструментів для конструктивного вирішення суперечностей. Позитивна медіація, як гуманістичний підхід до врегулювання конфліктів, набуває особливого значення в контексті формування адаптивних стилів поведінки та мотиваційних установок, що сприяють розвитку емоційного інтелекту, довіри та співпраці. Актуальність теми зумовлена потребою в інтеграції медіаційних практик у освітнє, корпоративне та соціальне середовище з метою гармонізації взаємин і підвищення психологічної стійкості особистості.

Успішна медіація передбачає не лише наявність нейтрального посередника, а й активну участь сторін у процесі врегулювання конфлікту. Вирішальним чинником у цьому є психологічна мотивація учасників конфлікту, яка визначає їхню готовність до діалогу, відкритості та співпраці. Як свідчать дослідження А. Haridas, К. Flanagan і Е. Runde, стиль співпраці є найбільш ефективним у конфліктному середовищі, оскільки базується на високому рівні наполегливості та кооперативності. Він передбачає об'єднання ідей, спільне вирішення проблеми та прагнення до взаємного задоволення інтересів [1–3].

Метою дослідження є визначення ролі позитивної медіації у трансформації стилів конфліктної поведінки та мотиваційних стратегій особистості, а також обґрунтування її ефективності як інструменту розвитку конструктивної взаємодії в умовах соціальної напруги.

Дослідження в освітньому середовищі підтверджують, що після навчання навичкам управління конфліктами вчителі, батьки та учні демонстрували не лише кращі